

OKRUGLI STO MEDIJI U SANDŽAKU I DEMOKRATIJA

Prijepolje, 1. februar 2012.

**Uvodno izlaganje: Muhedin Fijuljanin
Tema: Razvoj novinarstva u Sandžaku**

Prvi list koji je štampan u Sandžaku, pod nazivom "Lim", izašao je u Pljevljima, jula 1909. godine. Naziv lista simbolično je odražavao povezanost Pljevalja s ostalim dijelovima Sandžaka. Urednik lista bio je Mehmed Kamil.

Petnaest godina kasnije, početkom 1922. godine, u Sarajevu je počeo da izlazi list "Glas Sandžaka i Crne Gore". Izdavanje lista pokrenula je grupa sandžačkih intelektualaca, a odgovorni urednik je bio Asim Hodžić. List je izlazio jedanput nedjeljno. Izašla su samo četiri broja, a prestanak izlaženja je objašnjen nedostatkom finansijskih sredstava.

Prije tačno 80 godina, tj. 1. februara 1932. godine, u Prijepolju se pojavio prvi broj lista "Sandžak". Pojava tog lista označila je seriozni početak žurnalistike u Sandžaku. Inicijativu za izlaženje lista dala je grupa sandžačkih intelektualaca, među kojima su bili: Sreten Vukosavljević, Milivoje Žugić, Tomaš Žižić i Mirko Tomić. U zaglavlju lista pisalo je da je ovo list za kulturno i ekonomsko podizanje Sandžaka.

Tokom šestogodišnjeg izlaženja (1932-1938) u Kraljevini Jugoslaviji, s listom su saradivali najprogresivniji i najugledniji ljudi toga vremena. Među suradnicima bili su i mnogi profesori Beogradskog univerziteta, kao i lideri najznačajnijih opozicionih stranaka.

Osnivači lista, njegove mecene i poštivaoci su se, već u jednom od prvih brojeva "Sandžaka", putem javnog proglasa pod nazivom "Sandžaklijama i prijateljima Sandžaka", obratili javnom mnjenju, ukazujući na programsku orijentaciju ovog glasila, navodeći da je odavno bio potreban jedan list u kome bi našao pisanog izraza cijeli javni život Sandžaka. Postojala je potreba da se podstaknu ljudi na otpočinjanje jednog ovako značajnog kulturnog djelovanja, da se naši školovani ljudi zainteresuju za javne poslove rodnog kraja, da se unese nešto duhovnog života u naše zaspale gradove i nešto pokreta u naše selo. Zbog toga je pokrenut list "Sandžak". "Pokrenut ne da on sam to sve sredi, nego da pomogne, ponegdje podstakne, dovede u međusobnu vezu one koji to hoće da rade..."

Pokretači lista su željeli da izvrše integraciju svih progresivnih snaga oko svoje opoziciono koncipirane političke platforme, što je bio više nego hrabar i riskantan poduhvat u vrijeme gvozdene diktature kralja Aleksandra Karađorđevića.

"Sandžak" se često suočavao sa velikim materijalnim teškoćama, ali je, uprkos svim preprekama političke i materijalne prirode, uspijevao da se održi zahvaljujući svesrdnoj podršci njegovih pokretača, pretplatnika i pojedinih donatora. (U vrijeme velike finansijske krize, glavni urednik i vlasnik lista Milivoje Žugić prodao je veliki dio imovine u selu Mioskoj kod Prijepolja, kako bi obezbijedio sredstva za njegovo dalje izlaženje.)

"Sandžak" je štampan u Užicu, s tim što su rukopisi morali prolaziti kroz strogu cenzuru javnog tužioca. Da bi mnogi vrijedni i napredni slobodoumni tekstovi našli svoje mjesto u listu, redakcija bi često, u dogovoru sa vlasnikom štamparije, umjesto odobrenog materijala, krijumčarila drugi, koji javni tužilac nije vidio. Tako se dešavalo da mali broj primjeraka lista bude štampan prema rukopisima koje je javni tužilac odobrio, a cijeli tiraž namijenjen čitaocima sa izmijenjenim sadržajem.

Ovakav odnos redakcije i javnog tužioca, opterećen primjesama nadmudrivanja, prepredenosti i riskiranja, protrajao je oko dvije godine, nakon čega se prema listu počela primjenjivati još rigoroznija cenzura.

Usljebile su dvije uzastopne zabrane lista. Kako ne bi došlo i do treće zabrane, koja bi po odredbama tadašnjeg zakona dovela do definitivnog gašenja lista, redakcija je formalno promijenila naziv lista i umjesto "Sandžak" list privremeno dobija novo ime "Raška". Pod ovim nazivom list izlazi nešto više od godinu dana. Čim je pritisak režima malo popustio, redakcija mijenja naziv lista dajući mu staro-novi naziv "Novi Sandžak". Konceptija lista, međutim, nije mijenjana.

Političku klimu u kojoj je izlazio list, predstavio je njegov glavni urednik Milivoje Žugić u formi pisma seljaka Đure Zlobrđe, septembra 1934. godine:

"Ja pišem, a drugi briše. Što god napišem, gosin urednik kaže da je suviše oštro i da se o tom javno ne smije pisati. Što mi gosin urednik štampa, njemu zabrani drugi, tako da samo pišem, a drugi samo briše."

"Sandžak" je okupljao, podsticao i hrabrio na stvaralaštvo sve intelektualne i umjetničke kapacitete iz sandžačkog podneblja. On je prvi objavio likovne radove poznatog slikara i revolucionara Piva Karamatijevića, od kojih je jedan, zbog antiburžoaskog karaktera, bio odmah zabranjen. Povremeno list je objavljivao socijalno-političke karikature rodonačelnika jugoslovenske socijalno-političke karikature - Pjera Križanića, koji je redakciji "Sandžaka" dostavljao one karikature koje ne bi uspio objaviti u beogradskim listovima.

Predratni "Sandžak" je bio preteča i zagovornik mnogih progresivnih ideja. Veliki dio prostora u listu bio je posvećen saobraćajnim problemima Sandžaka. Ukazivano je na potrebu izgradnje puteva i željeznica, kao i na potrebe uvođenja novih metoda u poljoprivredi i na neophodnost preobražaja sandžačkog sela.

List je davao veliki doprinos zdravstvenom prosvjećivanju naroda, otvaranju seoskih knjižnica i čitaonica, afirmaciji amaterskog kulturno-umjetničkog stvaralaštva, borbi protiv pojava mita i korupcije, sve dok, početkom 1938. godine, mjerama režima nije konačno onemogućeno njegovo dalje izlaženje. Glavni urednik lista Milivoje Žugić je, nakon toga, napustio Prijepolje i otišao na Cetinje, gdje je preuzeo dužnost dopisnika "Politike" s područja Zetske banovine.

Nakon njegove zabrane, 9. septembra 1940. godine, u Novom Pazaru se ponovo pojavljuje list pod nazivom "Glas Sandžaka". Pokretač tog lista bio je Rifat Burdžović Tršo, jedna od najistaknutijih političkih ličnosti Sandžaka iz tog doba, a za urednika je slovio Hakija Zejnelović. List je ubrzo zabranjen (ilegalno izlazio sve do 15. februara 1941. godine), a kao zvaničan organ Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka (ZAVNOS) pojavio se ponovo 1. juna 1944. godine, i pod tim imenom, u svega 3 broja, izlazio je do 25. decembra iste godine.

Sljedeću etapu u historijskoj genezi lista "Sandžak" predstavljalo je, svakako, njegovo ponovno pokretanje u toku NOR-a, ponovo pod nazivom "Glas Sandžaka". Ovaj list je bio organ (glasilo) Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka (ratne Narodne skupštine u toku NOB-a). List je počeo da izlazi 15. juna 1944. godine, i do marta 1945. godine izašao je u 5 brojeva.

Nakon ukidanja "Glasa Sandžaka", funkciju javnog sandžačkog glasila preuzimaju "Vijesti", koje je izdavao Sreski odbor jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta Novi Pazar, a koje su počele da izlaze početkom januara 1945. godine.

U periodu od kraja Drugog svjetskog rata do posljednje decenije XX stoljeća na području Sandžaka izlazilo je nekoliko listova: "Bratstvo" u Novom Pazaru, "Jedinstvo" u Sjenici, "Polimlje" u Prijepolju, od kojih su prva dva prestala sa izlaženjem.

Naredna etapa egzistencije lista "Sandžak", ujedno i najkraća, vezana je za drugu polovinu 1990. i sam početak 1991. godine. List je u nekoliko brojeva izlazio pod uredničkim angažmanom Senada Pećanina.

Od januara 1992. godine u Novom Pazaru počinje izlaziti Revija za politiku i kulturu "Sandžak", čiji je osnivač bilo Kulturno društvo Muslimana Sandžaka "Preporod", sa sjedištem u Sjenici. List je izašao u oko šezdesetak brojeva.

Od 1. januara 1996. do 2005. godine, ulogu sandžačkog glasila preuzele su "Sandžačke novine". Kao nezavisni heftičnik "Sandžačke novine" su izlazile u jednom burnom periodu i bile su jedan od pionira slobodnog i nezavisnog novinarstva u Republici Srbiji, i jedan od najoštrijih protivnika režima Slobodana

Miloševića. U tom periodu novine su uređivali: Vasvija Gusinac, Esad Džudžević, Amir Numanović i Muhedin Fijuljanin.

Od 1996. godine u Novom Pazaru je nekoliko godina izlazio i list „Parlament“, a u izdanju Udruženja Damad u tom periodu izlazi i književni časopis „Mak“, pod uredništvom Zibije i Šabana Šarenkapića.

Prvih godina XX stoljeća u nekoliko brojeva izlazio je list "Glas Sandžaka", kao i književni časopis "Sent", oba pod uredništvom Enesa Halilovića. U izdanju Mešihata Islamske zajednice Sandžaka pojavljuje se vjerski list "Glas Islama". U izdanju Centra za bošnjačke studije, od 2006. godine je počeo izlaziti Časopis za kulturu i društveni život sandžačkih Bošnjaka "Bošnjačka riječ", prvo pod uredništvom Muhedina Fijuljanina, a potom dr Redžepa Škrijelja.

U izdanju Novinsko-izdavačkog društva CBS-PRESS iz Novog Pazara, 13. februara 2008. godine ponovo počinju da izlaze "Sandžačke novine", kao nezavisni heftičnik na bosanskom jeziku.

Zbog posebnog doprinosa i rada na ostvarenju, promociji u unapređenju manjinskih prava pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji u oblasti informisanja na bosanskom jeziku i sveukupnoj implementaciji međunarodnih standarda u oblasti zaštite i ostvarenja prava manjina, odlukom Bošnjačkog nacionalnog vijeća od 9. februara 2009. godine, Nezavisni heftičnik "Sandžačke novine" proglašen je institucijom od posebnog nacionalnog značaja za bošnjački narod u Republici Srbiji i dodijeljena mu je nagrada "Medalja Rifat Burdžović - Tršo" - nagrada koja se dodjeljuje pojedincima ili nacionalnim institucijama za doprinos u oblastima javnih djelatnosti, politike, ljudskih prava i za doprinos ideji multietničkog i multikulturnog društva.